Урок № 44

Розділові знаки при звертаннях і вставних словах. Навчальне аудіювання

Вправа
«Фейсбук: людина, з якої все почалося»

Опис. На початку вправи вчитель проводить навчальне аудіювання тексту публіцистичного стилю, у якому вжито звертання, і тренує учнів сприймати незнайомий текст на слух. Після цього пропонуємо учням виконати тестові завдання й обговорити безпеку та приватність у соціальних мережах, а саме такі питання: як захистити свої особисті дані в мережі від злочинців і чому варто приділити час налаштуванням приватності в соціальних мережах.

Учень має знати

» що таке звертання та вставні слова (словосполучення) і як вони виділяються в реченнях.

Учень має розуміти

» як використовувати виражальні можливості речень зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями) в усному та писемному мовленні.

Учень має вміти

» наводити приклади речень, ускладнених звертаннями, вставними словами (словосполученнями);

» ставити розділові знаки в таких реченнях і пояснювати їх правилами;

» знаходити звертання, вставні слова (словосполучення, речення) в реченні;

» визначати в тексті риторичні звертання та пояснювати їхню стилістичну роль.

Вправа «Фейсбук: людина, з якої все почалося»

Мета

» ознайомити учнів з їхніми правами в соціальних мережах і навчити контролювати інформацію особистого характеру;

» ознайомити учнів із засновником Фейсбука та його поглядами на життя, зокрема з трьома шляхами створення світу, у якому кожен матиме мету.

Уміння і навички з інфомедійної грамотності

» менеджмент приватності, розуміння цифрового сліду.

Що необхідно підготувати до уроку

» текст промови Марка Цукерберґа перед випускниками Гарварду [2].

Для приміток:

СКАЖІТЬ. Сьогодні ми проведемо навчальне аудіювання тексту публіцистичного стилю та тренуватимемо ваше сприймання незнайомого тексту на слух від початку до кінця. У цьому тексті вжито риторичні звертання, поширені й непоширені звертання.

ПРИМІТКА. Жовтим кольором виділено риторичні звертання, зеленим — власне звертання (поширені й непоширені).

РОЗПОЧНІТЬ аудіювання:

Напуття у велике життя
(із виступу Марка Цукерберґа перед випускниками Гарварду 25 травня 2017 року) [2]

«Для мене велика честь бути сьогодні тут із вами. Будьмо відвертими, ви досягли того, чого я так і не зміг. Випускники 2017 року, вітаю вас!

Сьогодні я хотів би поділитися з вами тим, що я дізнався про наше покоління і світ, який ми будуємо разом. Але спочатку розповім про те, що останніми днями принесло мені багато приємних спогадів.

Хто з вас пам'ятає, чим ви займалися, коли отримали листа про те, що зараховані до Гарварду? Я грав у відеогру «Цивілізація», спустився вниз і покликав батька, а він чомусь вирішив зняти на відео те, як я відкриваю е-мейл. Відео могло бути дуже сумним. Але я клянуся: мій вступ до Гарварду — це той здобуток, яким мої батьки пишаються найбільше.

Багато хто з вас пам'ятає свою першу лекцію в Гарварді? У мене це була інформатика з неймовірним Гаррі Льюїсом. Я спізнювався на заняття й надягнув футболку навиворіт. Я ніяк не міг зрозуміти, чому ніхто у класі зі мною не розмовляв,

крім одного хлопця, Кей Екс Цзиня. Йому було байдуже. У результаті ми почали дружити, а зараз разом керуємо «Фейсбуком». І тому, випускники 2017 року, вам варто бути добрими до людей.

Усі ми знайшли тут справжніх друзів, дехто з нас — побудував сім'ю. Тому я дуже вдячний цьому місцю. Дякую, Гарварде.

Сьогодні я хочу поговорити про мету. Але я не виголошуватиму стандартну промову про її пошук. Я хочу донести до вас, що знайти лише свою мету недостатньо. Виклик для нашого покоління — зуміти створити світ, де в кожного буде мета.

Одна з моїх улюблених історій — про те, як Джон Кеннеді відвідав космічний центр NASA. Він побачив прибиральника, який ніс віник. Кеннеді підійшов до нього і запитав, чим той займається. Прибиральник відповів: «Пане президенте, я допомагаю відправити людину на Місяць».

Мета — це розуміння того, що ми — щось більше, ніж ми самі, що нас потребують, що в нас попереду є щось краще, до чого потрібно прагнути. Мета — це те, що створює справжнє щастя.

Я згадую вечір, коли запустив «Фейсбук» із маленької кімнати у своєму гуртожитку. Я пішов у піцерію зі своїм другом Кей Ексом. Тоді я сказав йому, що радий можливості об'єднати Гарвард, але одного разу хтось зможе об'єднати цілий світ. Я навіть не підозрював, що цими «кимось» зможемо стати ми.

Але недостатньо, щоб мета була тільки у вас. Ви маєте створити це почуття для інших.

Сьогодні я хочу розповісти про три шляхи створення світу, у якому кожен матиме мету.

Для початку поговорімо про великі, значущі проєкти. У кожного покоління є велике й важливе досягнення. Понад 300 тисяч людей працювали, щоб відправити людину на Місяць, зокрема і прибиральник. Мільйони волонтерів роблять щеплення дітям від поліомієліту по всьому світові. Ще мільйони людей створили інші грандіозні проєкти.

Настала й наша черга. Звичайно, найімовірніше, ви зараз думаєте про те, що не знаєте, як залучити мільйон людей до створення чогось нового. Поділюся з вами таємницею: спершу ніхто цього не знає. Ідеї не народжуються готовими і повністю зрозумілими, вони вимальовуються в міру роботи над ними. Головне — почати.

Будьте готові до нерозуміння і неприйняття в суспільстві. Кожного, хто працює над масштабним проєктом, називатимуть божевільним, навіть якщо у вас зрештою все вийде. Не бійтеся робити помилки.

Другий шлях — переосмислити рівність, щоб кожен міг вільно рухатися до мети. Усі ми по суті підприємці, незалежно від того, запускаємо якийсь проєкт чи просто шукаємо свою життєву роль. До створення Фейсбука я розробляв ігри, чати, програми для навчання і програвання музики. Джоан Ролінґ 12 разів відмовляли в публікації «Гаррі Поттера», а Бейонсе довелося написати сотні пісень до «Halo». Успіх приходить тоді, коли є свобода терпіти поразки.

Для приміток:

Третій шлях — це створення співтовариства по всьому світові. Хто з вас приїхав з іншої країни? Скільки серед ваших друзів іноземців? У цьому й річ. Ми виросли на зв'язку одне з одним. Щоб досягти того, до чого ми не можемо прийти поодинці, ми маємо зібратися разом усім світом. Ми можемо стати поколінням, яке переможе бідність і хвороби, адже наші можливості глобальні. Прогрес потребує об'єднання, і багато хто з нас уже йде до цього, хай і невеликими кроками.

Є і моя історія. Студента з гуртожитку, який об'єднує одне співтовариство за іншим доти, поки одного разу ми зможемо об'єднати цілий світ.

Глобальні зміни починаються з малого — із нас самих. Випускники 2017 року, ви вступаєте у світ, якому потрібна мета. Саме ви можете її створити».

Для приміток:

ЗАПРОПОНУЙТЕ учням виконати тестові завдання.

1. Що робив Марк Цукерберґ, коли отримав листа про те, що зарахований до Гарварду?

   а) читав;
   б) гуляв із друзями;
   в) грав у відеогру;
   г) відпочивав.

2. Речення «Багато хто з вас пам'ятає свою першу лекцію в Гарварді?» є:

   а) риторичним звертанням;
   б) поширеним звертанням;
   в) риторичним запитанням;
   г) питальним реченням.

3. Чому після першої лекції з інформатики ніхто з класу не розмовляв із Марком?

   а) він не перепросив за запізнення;
   б) він надягнув футболку навиворіт;
   в) він не привітався з учителем;
   г) він поводився зарозуміло.

4. У реченні «І тому, випускники 2017 року, вам варто бути добрими до людей» виділена конструкція є:

   а) непоширеним звертанням;
   б) поширеним звертанням;

в) вставним словосполученням;

г) риторичним звертанням.

Для приміток:

5. Що відповів прибиральник Джону Кеннеді, коли той запитав, що він робить у космічному центрі NASA?

а) «Пане президенте, я допомагаю відправити людину на Місяць»;

б) «Пане президенте, я прибираю службові приміщення»;

а) «Пане президенте, я служу Америці»;

г) «Пане президенте, я допомагаю своїй родині».

6. Про що думав Марк після того, як запустив «Фейсбук» у своєму гуртожитку:

а) що незабаром він стане мільйонером;

б) що потрібно запустити «Фейсбук», щоб об'єднати Гарвард;

в) що потрібно запустити «Фейсбук», щоб об'єднати всі університети Америки;

г) що потрібно запустити «Фейсбук», щоб об'єднати цілий світ.

7. Як зазвичай, на думку Марка Цукерберґа, ставляться до тих людей, хто починає нову справу, працює над масштабним проєктом?

а) їх називатимуть божевільними;

б) їм допомагатимуть;

в) ними пишатимуться друзі;

г) їм заздритимуть.

8. Що розробляв Марк Цукерберґ до створення «Фейсбука»?

а) програмне забезпечення для мобільних телефонів;

б) динамічні вебсторінки, створював вебінтерфейси для баз даних;

в) ігри, чати, програми для навчання і програвання музики;

г) програми для промислових комп'ютерів.

9. Розстановка розділових знаків при звертанні в реченні «І тому, випускники 2017 року, вам варто бути добрими до людей» відповідає схемі:

а) ___, зв.

б) Зв, ___.

в) Зв! ___.

г) ___, зв, ___.

10. У реченні «Дякую, Гарварде» звертання «Гарварде» має такі характеристики:

а) риторичне, непоширене, стоїть у кличному відмінку, не є членом речення;

б) власне звертання, поширене, стоїть у кличному відмінку, не є членом речення;

в) риторичне, непоширене, стоїть у називному відмінку, не є членом речення;

г) риторичне, непоширене, стоїть у кличному відмінку, у реченні виступає підметом.

11. До якого стилю належить наведений текст?

а) художнього;

б) науково-популярного;

в) публіцистичного;

г) наукового.

12. Визначте три вимоги до публічного виступу, яких дотримався у своїй промові автор:

а) стримана емоційність;

б) протокольність;

в) установлення та підтримання контакту з аудиторією за допомогою вживання звертань;

г) емоційне завершення промови.

Правильні відповіді: 1. В. 2. В. 3. Б. 4. Б. 5. А. 6. Б. 7. А. 8. В. 9. Г. 10. А. 11. В. 12. А, В, Г.

ЗАПРОПОНУЙТЕ учням перевірити виконання тестових завдань одне одного (взаємоперевірка).

ЗАПИТАЙТЕ:

- Чи користуєтеся ви соціальною мережею «Фейсбук» чи «Інстаграм» (який, до речі, також належить Фейсбукові)? Що вони вам дають? *(Так, я зареєстрований у багатьох соціальних мережах, зокрема й у Фейсбуці. Для мене Фейсбук — це насамперед можливість знайомства і спілкування з людьми з різних куточків світу; перегляд актуальних новин; участь у різноманітних групах, форумах тощо; можливість почуватися частинкою глобального інформаційного простору. Інстаграм — це платформа, де я спілкуюся з друзями, стежу за цікавими особистостями, обмінююся фотокартками та враженнями.)*
- Чи зробили б ви мітку зі своїм місцем перебування під час відпочинку? *(Так, бо я хочу поділитися своїми світлинами з друзями./Ні, бо перш ніж розміщувати інформацію в соціальних мережах, потрібно думати про наслідки. Злочинці можуть скористатися моєю відсутністю вдома зі своєю метою.)*

Для приміток:

ПОЯСНІТЬ учням, що будь-який інструмент, зокрема й Фейсбук та Інстаграм, може принести як користь, так і шкоду. Усеукраїнське соціологічне дослідження, проведене Інститутом соціології НАН України ще 2009 року, виявило, що понад 28% опитаних дітей готові надіслати свої фотокартки незнайомцям у мережі; 17% без вагань діляться інформацією про себе і свою родину (адреса, професія, графік роботи батьків, наявність цінних речей у домі тощо) [3]. Не всі розуміють, що, розкриваючи свої особисті дані, ви даєте злочинцям інструмент для втілення їхніх задумів.

Також необхідно скептично ставитися до сайтів, які запитують більше особистої інформації, ніж необхідно для входу на сайт, і не пояснюють, для чого потрібні такі дані. До таких сайтів належать і безплатні тести на Фейсбуці на кшталт «На якого котика ви схожі?». Але ніщо не буває безплатним. Такі сайти збирають вашу персональну інформацію (ім'я, електрону пошту, стать, вік і список друзів), а інколи й усе, що ви вподобали на Фейсбуці та в Інстаграмі, геолокацію, усі публікації та фото. Ви ніколи не знаєте, до чиїх рук потрапляє ця інформація і що ці руки робитимуть із нею — продадуть рекламодавцям чи скористаються нею зі злочинною метою. Потрібно уважно читати, на що ви погоджуєтеся, перш ніж перейти до тесту. Також у налаштуваннях приватності на Фейсбуці варто переглянути, якою інформацією ви ділитеся з друзями. Тут діє золоте правило: що менше, то краще. Якщо ви використовуєте Фейсбук не тільки для розваг, а й як майданчик для професійної діяльності, опублікувавши такий тест, ви можете зашкодити своїй репутації [5].

ПІДСУМУЙТЕ. Краще взагалі відмовитися від користування деякими вебсайтами та додатками, якщо ви хочете зберегти приватність своєї інформації. На сайтах, яким ви довіряєте, наприклад Фейсбук та Інстаграм, варто приділити час налаштуванням приватності: вибрати, хто може бачити ваші дописи, вимкнути службу визначення місця перебування, не дозволяти додаткам ділитися вашою інформацію, а також бути обережними, коли ви заходите на сторонні вебсайти, використовуючи Фейсбук чи Інстаграм (ці сайти можуть діставати доступ до певної інформації з вашого профілю).

ЗАПРОПОНУЙТЕ учням виконати **ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ** (на вибір):

1. Знайти сторінки зірок у «Фейсбуці» або «Інстаграмі», які подобаються учням, і виписати п'ять речень зі вставними словами та звертаннями з їхніх дописів.
   Наприклад:
   Джамала: «На мою думку, їхня пісня занадто передбачувана. Хоча, можливо, для конкурсу це й непогано» [4].
   ONUKA: «Друзі, наш тур завершено. Безмежно дякуємо за 14 чудових зустрічей, що ми з вами мали» [1].
2. Створити пам'ятку або висловлення на тему правил користування соціальними мережами, використовуючи п'ять різних вставних слів або звертань.
   Наприклад:
   «Друже, коли тобі пише незнайома людина у Фейсбуці, це хороша нагода перевірити, що це за людина та чи є у вас спільні друзі». «По-перше, ніколи не вказуйте свою домашню адресу. По-друге, не робіть мітки зі своїм місцем перебування під час самого відпочинку».

Для приміток:

ДЖЕРЕЛА

1. Друзі, наш тур завершено [Електронний ресурс] // Фейсбук-сторінка ONUKA. — 11.12.2018. — Режим доступу до ресурсу: https://www.facebook.com/onuka.official/posts/2432054406809903.
2. Напуття у велике життя. Добірка промов знаменитостей для випускників [Електронний ресурс] // HB Style. — 29.05.2017. — Режим доступу до ресурсу: https://nv.ua/ukr/style/lifestyle/naputtja-u-velike-zhittja-top-5-rechej-znamenitostej-dlja-vipusknikiv-1226846.html.
3. Права дітей в інтернеті [Електронний ресурс] // Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку. — Режим доступу до ресурсу: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Yefremova/3_5.pdf.
4. Я рада, що більшість глядачів Нацвідбору проголосували за гурт, який існує вже давно, Freedom Jazz! [Електронний ресурс] // Фейсбук-сторінка Jamala | Джамала. — 17.02.2019. — Режим доступу до ресурсу: https://www.facebook.com/jamalaofficial/posts/2161826750530807/.
5. Guilty pleasure: у чому ризики проходження розважальних тестів [Електронний ресурс] // MediaSapiens. — 26.02.2018. — Режим доступу до ресурсу: https://ms.detector.media/mediaosvita/post/20664/2018-02-26-guilty-pleasure-u-chomu-riziki-prokhodzhennya-rozvazhalnikh-testiv/.

Для приміток:

АВТОРКИ: Галина Дегтярьова, Наталя Шелехова

ВИВЧАЙ ТА РОЗРІЗНЯЙ:
інфо-медійна грамотність

Матеріали розроблені в рамках проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», який виконується IREX за підтримки посольств США та Великої Британії, у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси. Використання матеріалів дозволене лише з некомерційною метою і за умови посилання на проєкт та IREX.